NACIONALINIS
EGZAMINŲ CENTRAS

2015

GEOGRAFIJA

2015 m. valstybinio brandos egzamino užduotis
(pakartotinė sesija)

2015 m. liepos 1 d. Trukmė – 3 val. (180 min.)

© Nacionalinis egzaminų centras, 2015

I dalis

Kiekvieno iš 01–24 klausimų teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku. Į šiuos klausimus yra tik po vieną teisingą atsakymą.

01. Kuri lygiagretė[1] sudaro ilgiausią ratą apie Žemės rutulį?

A 0°
B 30°
C 60°
D 80°

02. Kurioje eilutėje teisingai nurodyti objektai, žemėlapiuose žymimi linijiniais ir plotiniais sutartiniais ženklais?

	Linijiniai sutartiniai ženklai	Plotiniai sutartiniai ženklai
A	Gatvė, muziejus	Jūra, maldos namai
B	Geležinkelis, upė	Miškas, miestas
C	Kelias, griova	Pelkė, raguva
D	Tiltas, skardis	Šaltinis, medis

03. Koks metų laikas būna Pietų pusrutulyje balandžio mėnesį?

A Pavasaris.
B Ruduo.
C Vasara.
D Žiema.

04. Žemė apie savo ašį apsisuka per 24 val. Kiek laipsnių ji pasisuka per 1 val.?

A 5°
B 15°
C 20°
D 25°

05. Apie kurią šiltąją Atlanto vandenyno srovę rašoma tekste?

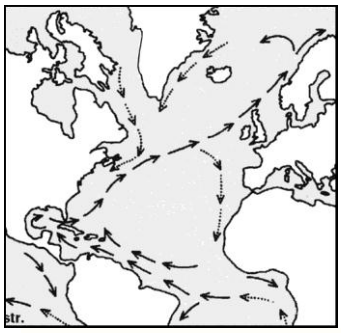

Ji susiformuoja susiliejus Floridos ir Antilų srovėms. Toliau teka pagal rytines JAV pakrantes, Niufaundlandą ir kerta Atlanto vandenyną (pereina į Šiaurės Atlanto srovę). Prie Niufaundlando salos susiduria su šaltąja Labradoro srove. Maždaug ties 40° š. pl. ir 30° v. ilg. srovė skyla į dvi atšakas: šiaurinė atšaka teka Šiaurės Europos link, o pietinė atšaka – Vakarų Afrikos link.

A Azorų.
B Golfo.
C Pietų pasatų.
D Šiaurės pasatų.

[1] lygiagretė – równoleżnik – параллель

06. Kas yra musonai?

A Pastovūs vėjai, pučiantys nuo atogrąžų pusiaujo link.
B Sezoniniai vėjai, keičiantys kryptį du kartus per metus.
C Stiprus šiltas pietų arba pietryčių vėjas, pučiantis dykumose.
D Šiltas ir sausas vėjas, pučiantis žemyn nuo kalnų.

07. Kuris teiginys apie vertikalųjį zoniškumą yra **teisingas**?

A Kritulių kiekis kylant į kalnus nesikeičia.
B Ultravioletinė spinduliuotė kylant į kalnus stiprėja.
C Vidutinė metų oro temperatūra kylant į kalnus didėja.
D Kalnuose ledynai susidaro ne žemiau kaip 4500 m.

08. Kurios sausumos ir Pasaulio vandenyno dugno reljefo formos užima didžiausią Žemės paviršiaus plotą?

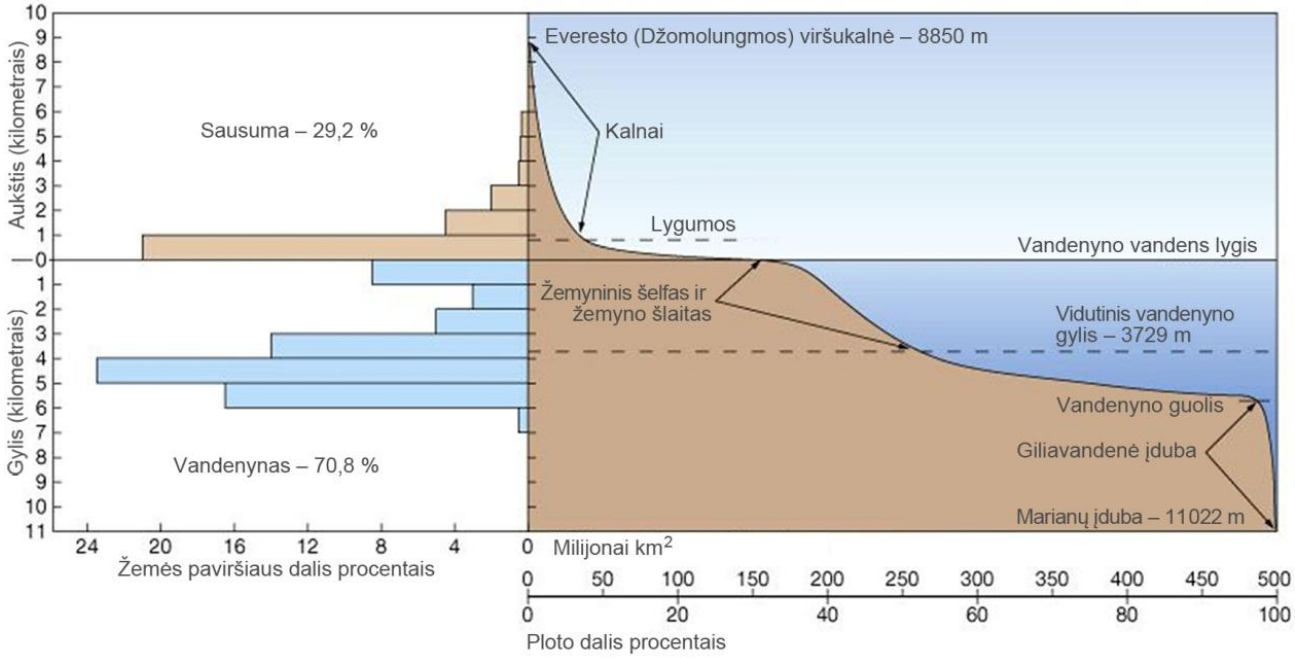

Pagal *http://wps.prenhall.com*

A Kalnai ir vandenyno guolis.
B Kalnai ir giliavandenės įdubos.
C Lygumos ir vandenyno guolis.
D Lygumos ir žemyninis šelfas.

09. Kokie dirvožemiai aprašyti tekste?

Šie dirvožemiai susidarė purioje vidutiniškai sudūlėjusioje dirvodarinėje uolienoje ir yra iki 50 cm nuo paviršiaus. Jie neturi glėjiškumo savybių, juose gausu humuso, daug augalams reikiamų maisto medžiagų. Paplitę Vidurio Lietuvos žemumoje.

A Kalkžemiai.
B Salpžemiai.
C Smėlžemiai.
D Rudžemiai.

10. Šiaurinėje Baltijos jūros dalyje paviršinio vandens sluoksnio druskingumas 2–3 ‰, o pietinėje 8–10 ‰. Kas lemia skirtingą vandens druskingumą Baltijos jūroje?

A Vandens cheminė sudėtis.
B Įtekančių upių vandeningumas.
C Šiltųjų ir šaltųjų srovių cirkuliacija.
D Dugno reljefo ypatumai.

11. Kuri klimatograma yra Pietų pusrutulio subekvatorinės klimato juostos?

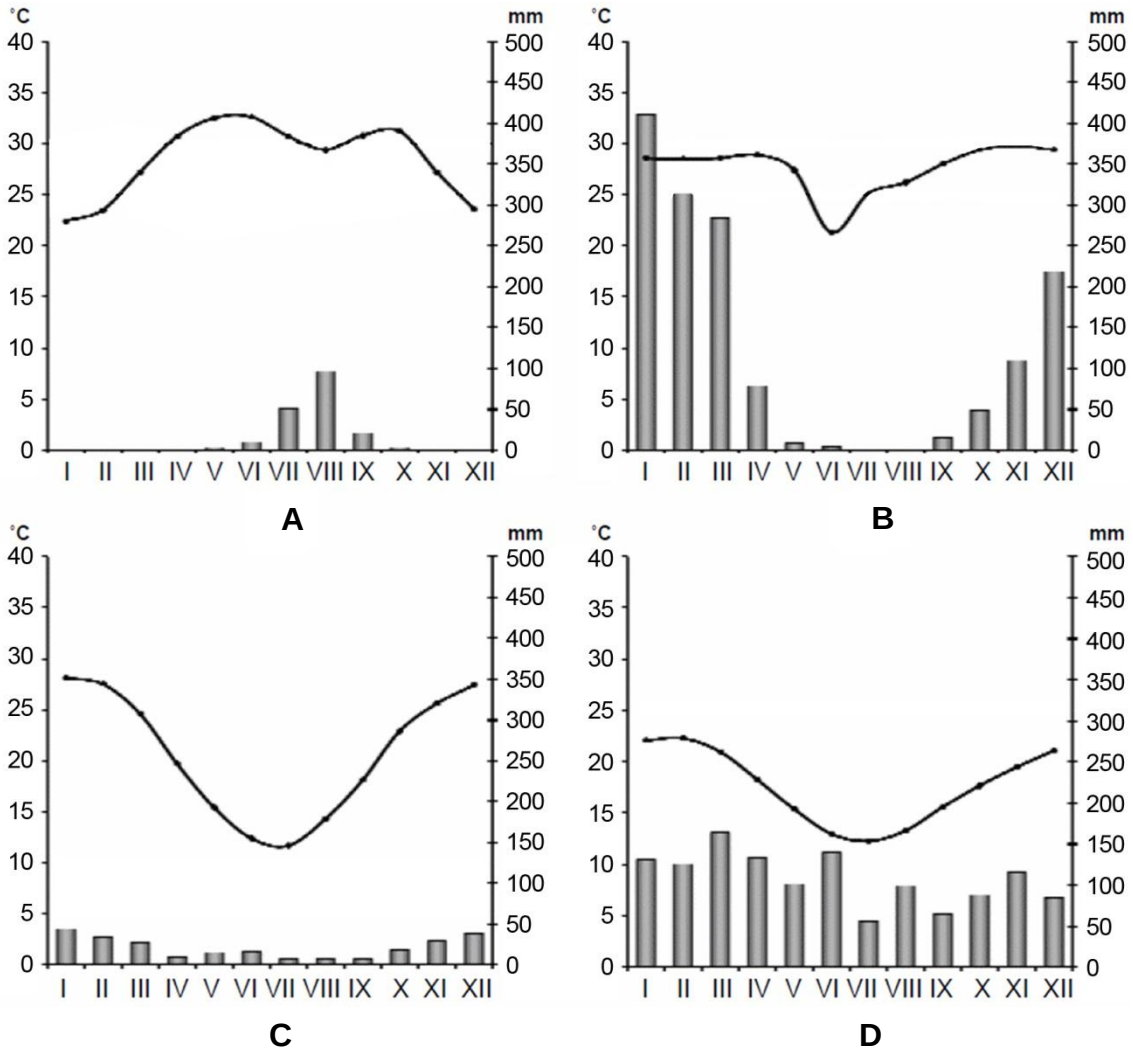

12. Kuri dalis (proc.) kritulių nuteka upe, jeigu jos baseine vidutinis metinis kritulių kiekis 2400 mm, o garingumas 600 mm?

A 25 proc.
B 40 proc.
C 60 proc.
D 75 proc.

13. Kuriam Afrikos regionui socialiniu ekonominiu požiūriu priskiriama Tunisas, Alžyras, Egiptas ir Marokas?

A Pietų.
B Rytų.
C Vakarų.
D Šiaurės.

14. Per buriavimo varžybas dalyviams reikėjo nuplaukti iki sutarto taško, esančio jūroje 5 km nuo kranto, ir jį apiplaukus grįžti atgal į starto vietą. Iš pradžių startas buvo numatytas vidurdienį, bet varžybų organizatoriai, įvertinę nepalankią vietinių vėjų (brizo) įtaką, varžybų pradžią perkėlė į ankstų rytą.

Kodėl vidurdienį brizas galėjo būti buriuotojams nepalankus?

A Dieną jūros pakrantėse visai nurimsta vėjas.
B Vidurdienį sustiprėja vėjas nuo jūros į sausumą.
C Vidurdienį sustiprėja vėjas nuo sausumos į jūrą.
D Po pietų grįžtant į krantą pūstų stiprus šoninis vėjas.

15. Kuria raide (A, B, C ar D) pažymėtas stalaktitas?

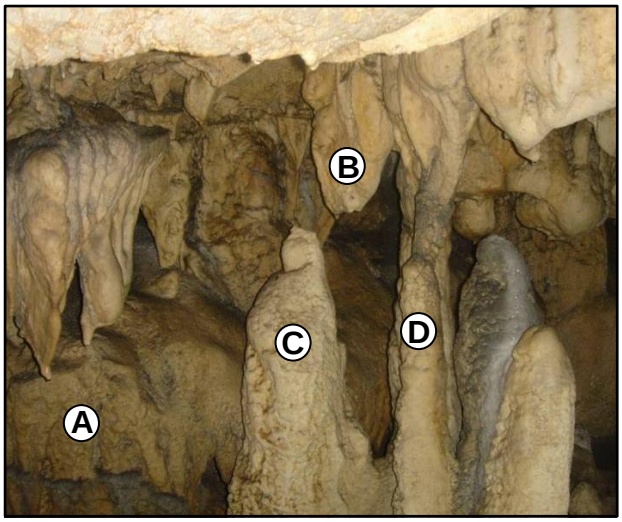

16. Kurių naudingųjų iškasenų telkiniai pažymėti kartoschemoje?

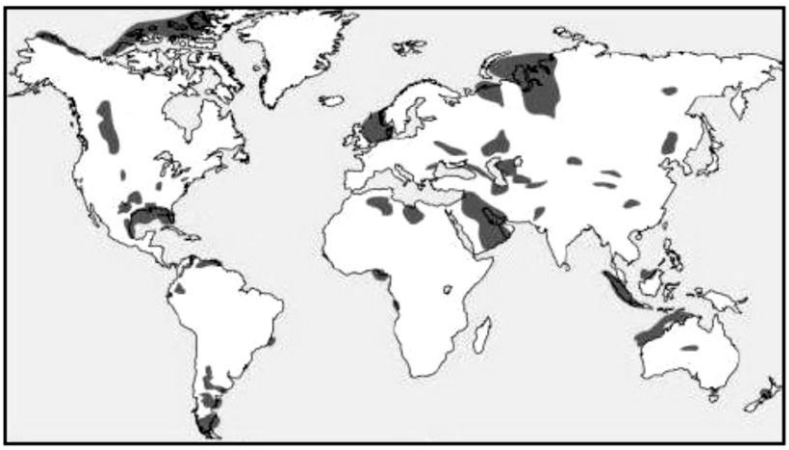

A Aukso.
B Boksitų.
C Naftos.
D Vario rūdos.

17. Kurio regiono klimato sąlygos **palankiausios** auginti šilumą mėgstančius ilgos vegetacijos augalus (medvilnę, vėlyvuosius kukurūzus, citrusinius ir kt.)?

A Vidurio Amerikos.
B Rytų Europos.
C Rytų Sibiro.
D Vakarų Europos.

18. Apie kurį regioną rašoma tekste?
Kelis mėnesius per metus čia tęsiasi diena, tačiau Saulė pakyla neaukštai ir vidurvasarį oras įšyla tik iki 5 °C. Žiemą Saulė apskritai nepakyla, spindi tik Mėnulis ir kartkartėmis įspūdinga šiaurės pašvaistė. Žiemą temperatūra nukrinta ir iki 44 °C šalčio.

„Didieji pasaulio stebuklai“, „Alma littera“, 2006.

A Himalajų kalnyną.
B Centrinę Arktį.
C Šiaurės Atlantą.
D Vakarų Sibirą.

19. Kurioje eilutėje išvardytos valstybės yra respublikos?

A Danija, Prancūzija.
B Jungtinė Karalystė, Ispanija.
C Norvegija, Suomija.
D Vokietija, Airija.

20. Kuriame Lietuvos etnografiniame regione yra šie gamtos ir kultūros paveldo objektai: Čepkelių raistas, Ūlos upė, Merkinė?

A Aukštaitijoje.
B Dzūkijoje.
C Suvalkijoje (Sūduvoje).
D Žemaitijoje.

21. Apie kokį žemės ūkį rašoma tekste?

Didžioji dalis produkcijos parduodama, todėl gamintojai stengiasi gauti kuo didesnį derlių. Būdingos didelės investicijos, didelė vartotojų rinka.

A Ekstensyvų natūrinį.
B Ekstensyvų prekinį.
C Intensyvų prekinį.
D Intensyvų natūrinį.

22. Kokia pagrindinė Venecijos (Italija) miesto funkcija?

A Pramonės centras.
B Religinis centras.
C Mokslo centras.
D Turizmo centras.

23. Kurioje eilutėje išvardyti regionai yra gamtiniai?

A Amazonija, Sachara.
B Beniliuksas, Persijos įlanka.
C Sibiras, Lotynų Amerika.
D Vakarų Europa, Europos Sąjunga.

24. Dėl ko Lietuvos gyventojų amžiaus ir lyties piramidė yra urnos formos?

Lietuvos gyventojų amžiaus ir lyties piramidė 2013 m.

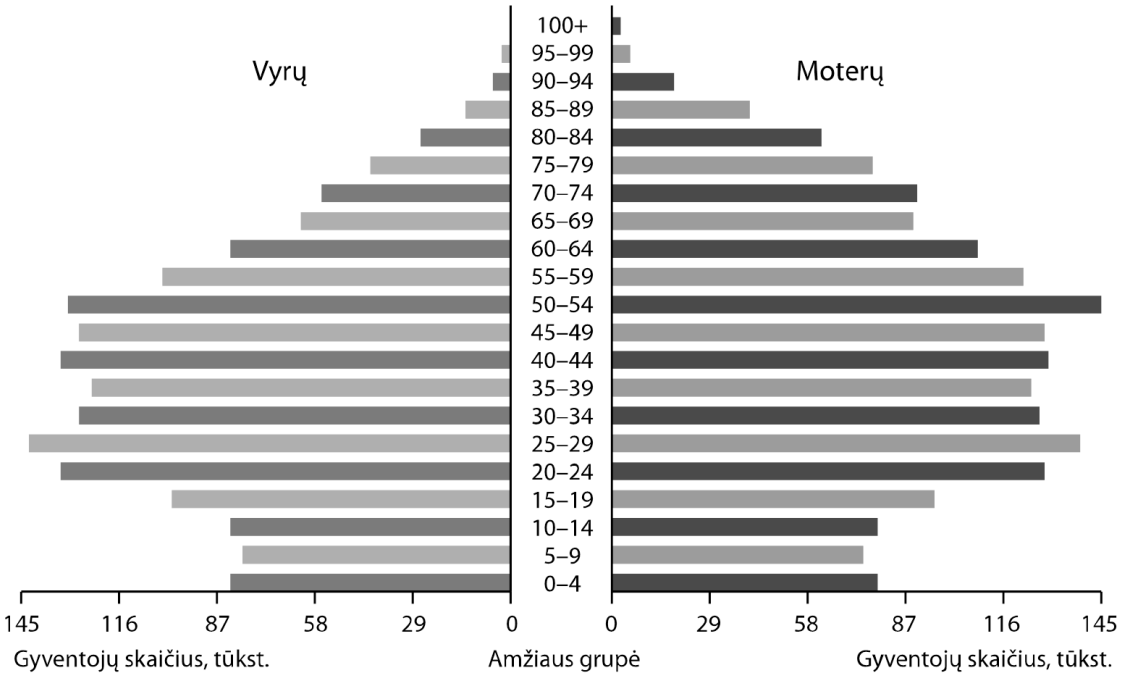

A Dėl mažo gimstamumo.
B Dėl didelio gimstamumo.
C Dėl imigracijos.
D Dėl trumpėjančios gyvenimo trukmės.

II dalis

25 klausimas. Naudodamiesi žemėlapiu ir žiniomis, atlikite užduotis.

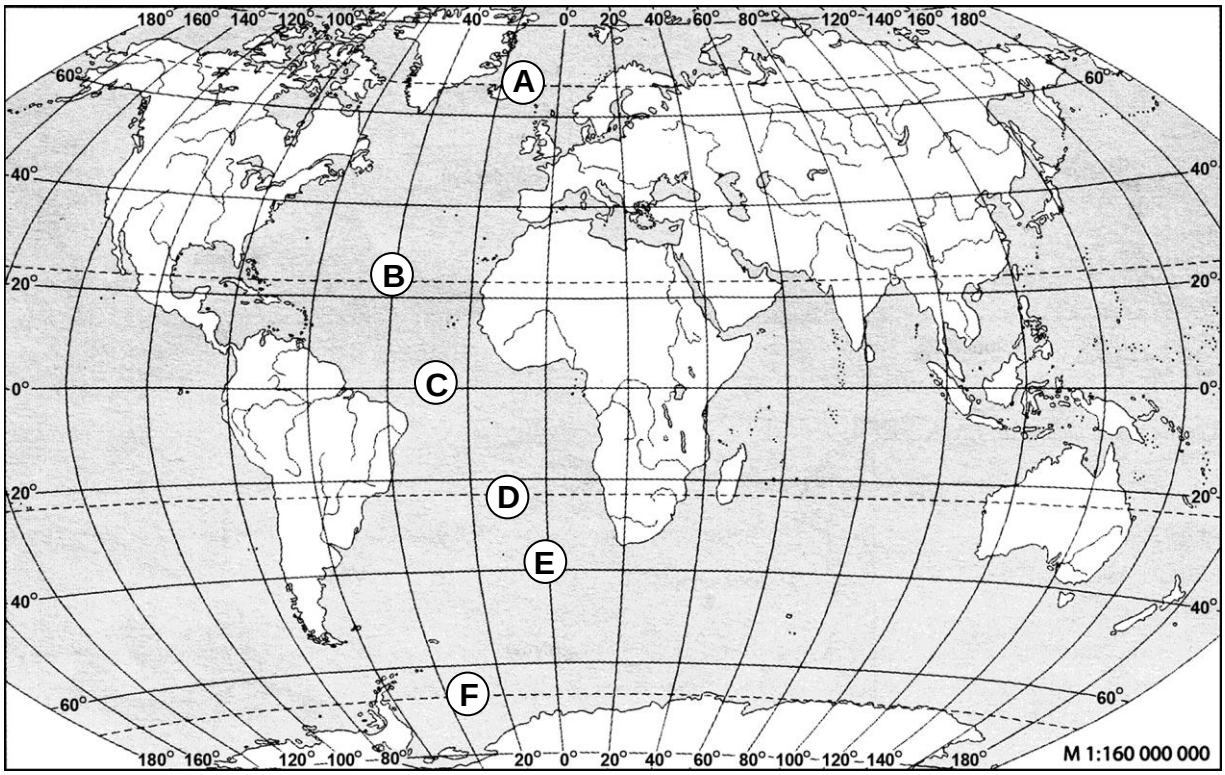

25.1. Kuriomis raidėmis (A, B, C, D, E ar F) pažymėta Pietų atogrąža ir Šiaurės poliarinis ratas?

Juodraštis

Pietų atogrąža ..... *Šiaurės poliarinis ratas* .....

(2 taškai)

25.2. Kuria raide pažymėta žemėlapio linija kerta Meksikos įlanką?

Juodraštis

..... *(1 taškas)*

25.3. Kuria raide pažymėta žemėlapio linija kerta Amazonės ir Kongo upių baseinus?

Juodraštis

..... *(1 taškas)*

25.4. Įvardykite du žemynus, kuriuos kerta pusiaujas.

Juodraštis

..... *(2 taškai)*

25.5. Koks atstumas kilometrais tarp Madagaskaro salos rytinės pakrantės ir Australijos vakarinės pakrantės ties 23° p. pl. lygiagrete?

Juodraštis

..... *(1 taškas)*

25.6. Žemėlapyje užbrūkšniuokite karštąją šiluminę juostą. Kaip įvardijamos žemėlapio linijos, tarp kurių yra ši juosta?

Juodraštis

.....

(2 taškai)

26 klausimas. Naudodamiesi A ir B šaltiniais bei žiniomis, atlikite užduotis.

A šaltinis. *Pasaulio šalių žmogaus socialinės raidos indeksas (ŽSRI) 2013 m.*

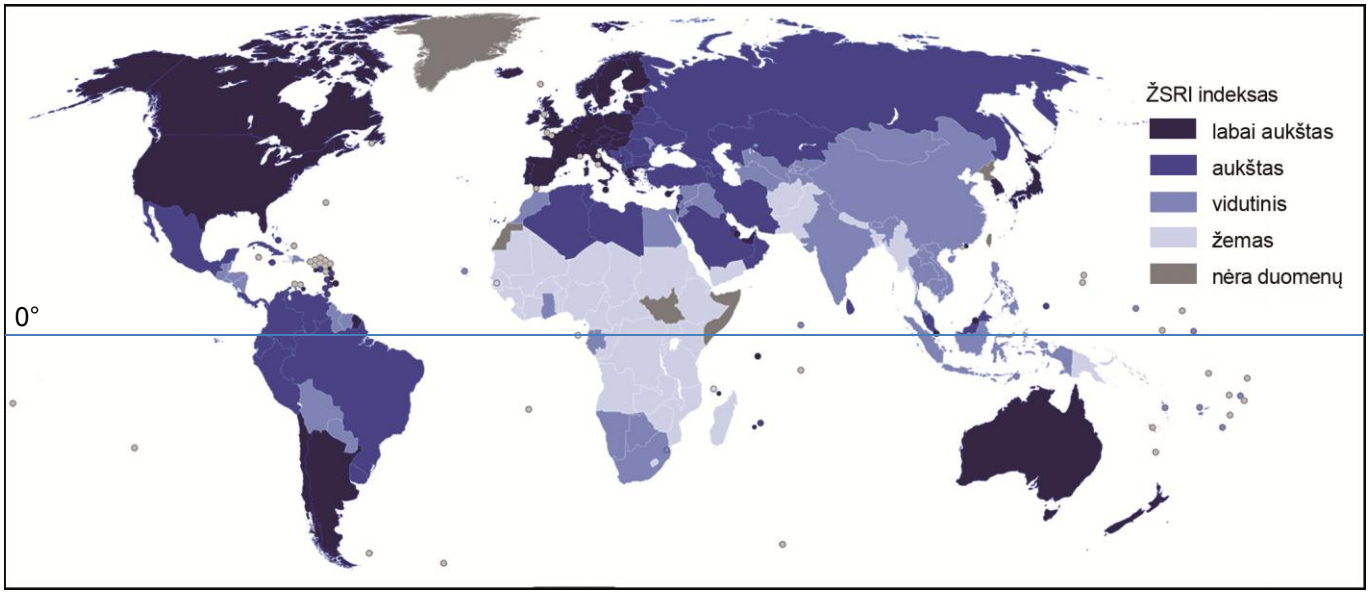

Pagal *https://lt.wikipedia.org*

B šaltinis. *Kai kurių šalių ŽSRI ir jo dedamosios*

Valstybė	ŽSRI	Vidutinė gyvenimo trukmė, metais	Vidutinis mokymosi laikas, metais	BVP 1 gyv., JAV doleriais
Norvegija	0,943	81,1	12,6	47 557
Australija	0,929	81,9	12,0	34 431
Kanada	0,902	81,5	15,9	50 557
Japonija	0,901	83,4	11,6	32 295
Jungtinė Karalystė	0,863	80,2	9,3	33 296
Kinija	0,687	73,5	7,5	7 476
Irakas	0,573	69,0	5,6	3 177
Etiopija	0,363	59,3	1,5	971
Angola	0,296	38,2	7,0	3 756

Pagal *Jungtinių Tautų vystymo programos Žmogaus socialinės raidos ataskaitą, „Global Sherpa“, 2012.*

26.1. Nustatykite, kuriose klimato juostose yra daugiausia valstybių, turinčių labai aukštą ŽSRI, o kuriose – žemą (A šaltinis). Atsakymą argumentuokite.

Juodraštis

Aukštas .....

Žemas .....

Argumentavimas .....

.....

(3 taškai)

26.2. Kuri ŽSRI dedamoji geriausiai parodo valstybės ekonominę galią (B šaltinis)?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

26.3. Kokios priežastys lemia nevienodą vidutinę gyvenimo trukmę šalyse (B šaltinis)?

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

26.4. Nuo ko priklauso šalies bendrasis vidaus produktas (BVP)?

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

27 klausimas. Remdamiesi šaltiniais (A, B, C ir D) bei žiniomis, atlikite užduotis.

A šaltinis

Laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) plėtra Kinijoje

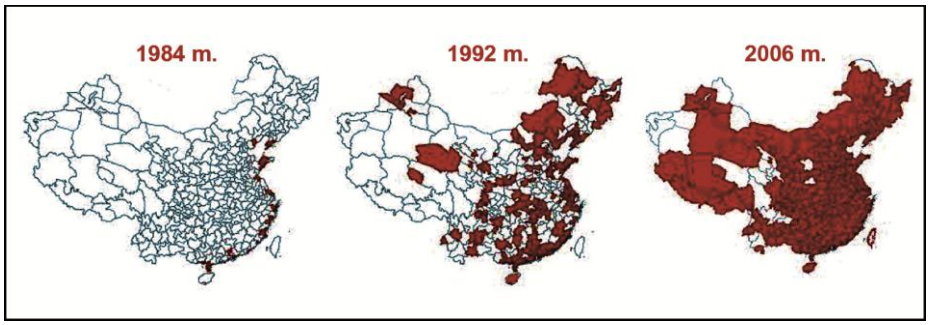

Pagal *http://superiorw.blogspot.com*

B šaltinis

Kinijos gamtinis žemėlapis

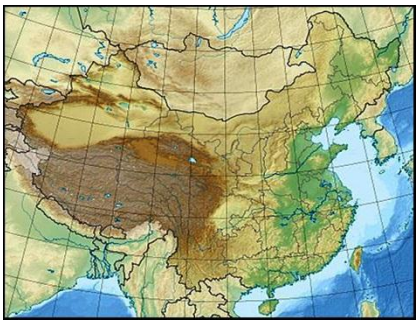

Pagal *http://upload.wikimedia.org*

C šaltinis

Kinijos finansiniai rodikliai 2001–2011 m.

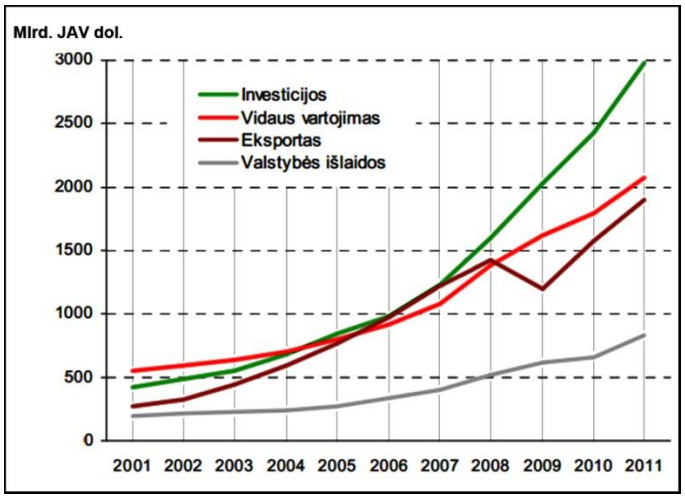

Pagal *Finansų rinkų pulsas. SEB, 2012.*

D šaltinis

Traukinio „Saulė“ maršrutas

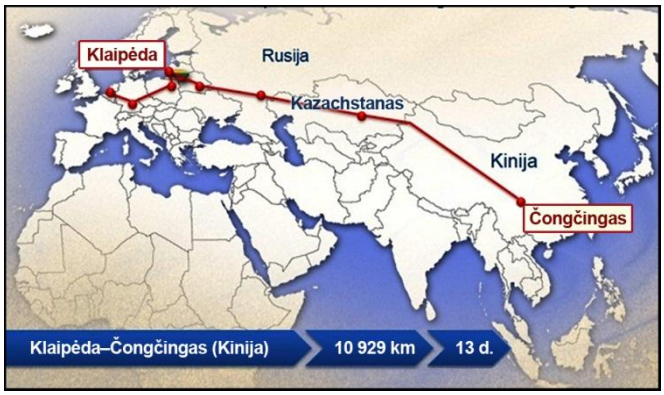

Pagal *http://www.portofklaipeda.lt/traukinys-saule*

27.1. Kuo gamtiniu požiūriu ypatinga Kinijos vakarinė dalis (B šaltinis)? Nurodykite du bruožus.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

27.2. Kurioje šalies dalyje buvo anksčiausiai įkurtos laisvosios ekonominės zonos (LEZ)? Kodėl joms parinkta vieta būtent ten (A šaltinis)? Nurodykite dvi priežastis.

Juodraštis

Šalies dalis .....

1. .....

2. .....

(3 taškai)

27.3. Nurodykite dvi priežastis, dėl ko Kinija plečia LEZ ir ekonominio augimo regionus nuo pakrančių į šalies gilumą.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

27.4. Palyginę Kinijos investicijų, eksporto ir vidaus vartojimo apimtis prieš pasaulį užklupusią ekonominę krizę (2007–2008 m.) ir po jos, parašykite išvadas (C šaltinis).

Juodraštis

.....

.....

.....

(2 taškai)

27.5. Įvertinkite Kinijos ūkinės veiklos potencialą.

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

27.6. 2012 m. pradėjo kursuoti naujas konteinerinis traukinys „Saulė“ tarp Lietuvos ir Kinijos (D šaltinis). Kokia šio geležinkelio maršruto reikšmė Lietuvos ekonomikai?

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

28 klausimas. Naudodamiesi šaltiniais (A, B ir C) bei žiniomis, atlikite užduotis.

A šaltinis

[...] Tirpstantis ledynas suformavo ryškius lygiagrečius gūbrius, besidriekiančius šiaurės rytų kryptimi. Tarp gūbrių uždarose srityse gruntinių vandenų filtracija vyko lėtai, čia susidarė seklūs ežerai, kurie, klimatui šiltėjant, greitai užako ir tapo Kamanų pelkės užuomazgomis. Jungdamosi tarpusavyje, tarp gūbrių pelkės sudarė pusiasalius, o kai kur ir salas. Dabar pelkės plynėje[1] kyšo mišku apaugusios Avino, Liepų, Treinauskinės salos, o pelkės pakraščius išraižo Pakamanių, Beržų ir kiti pusiasaliai.

Pagal *http://www.kamanos.lt*

B šaltinis

Kamanų pelkės geomorfologinis žemėlapis

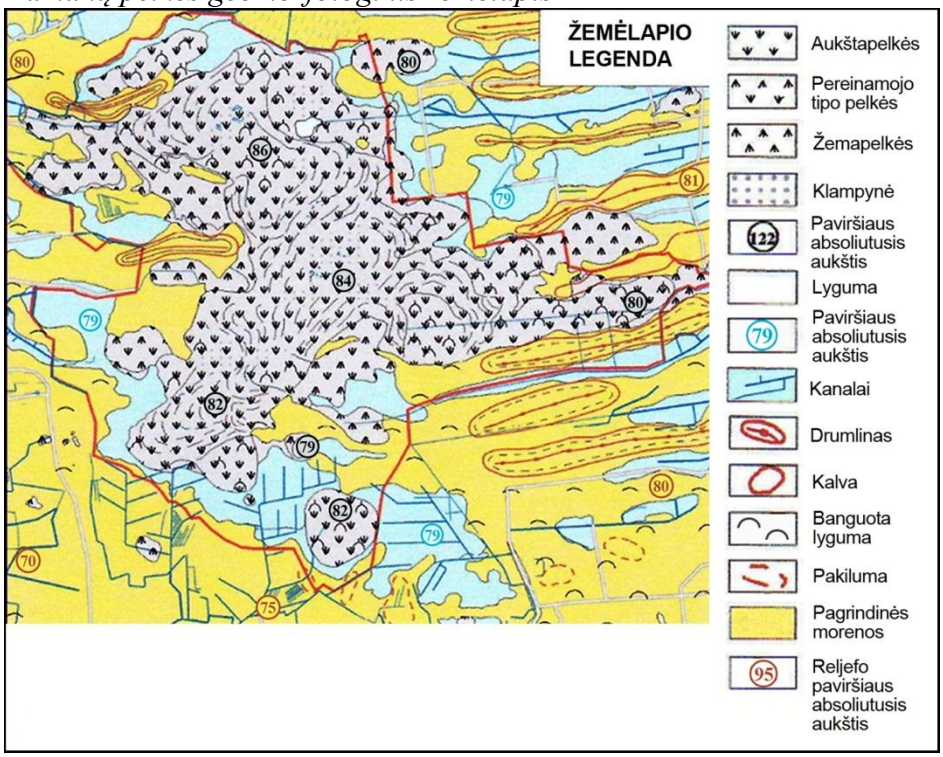

Pagal *http://www.kamanos.lt*

C šaltinis

Kamanų pelkės ir jos apylinkių aerofotografinė nuotrauka

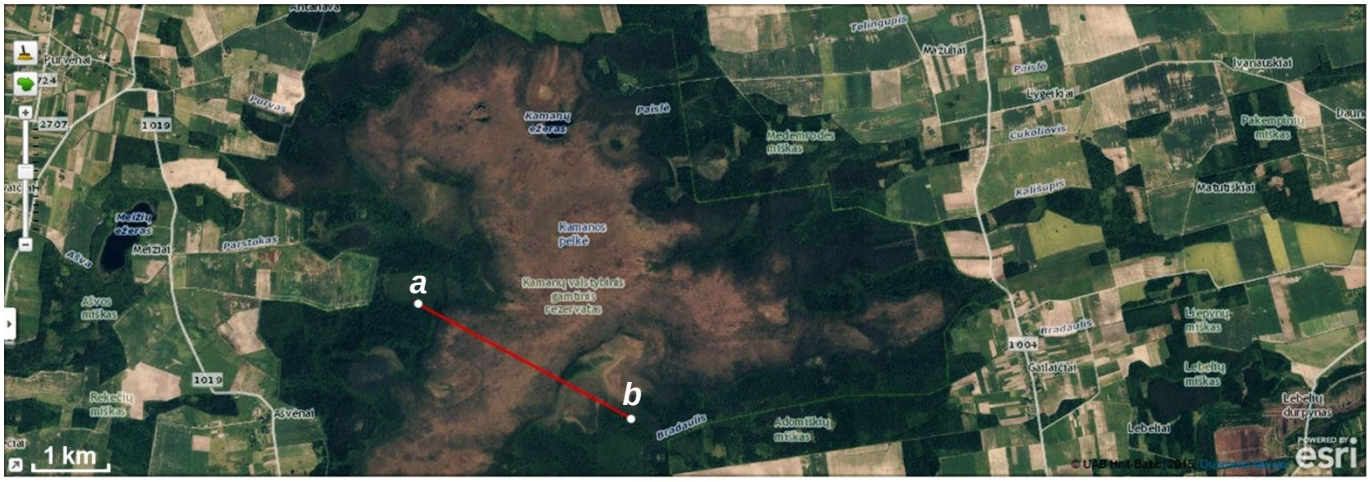

Reljefo profilis

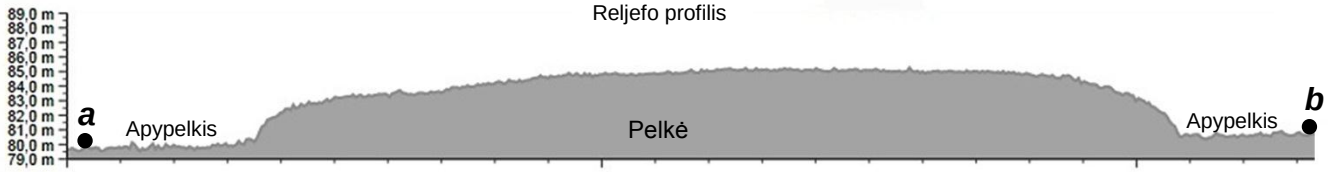

[1] pelkės plynėje – w bagnistym grzęzawisku – в болотной трясине

28.1. Naudodamiesi C šaltiniu apibūdinkite šią pelkę.

Nustatykite atstumą tarp ***a*** ir ***b*** taškų.

Juodraštis
.....

Koks didžiausias pelkės absoliutusis aukštis?

Juodraštis
.....

Kiek metrų yra išsigaubusi pelkė, palyginti su apypelkiu[1] (žr. reljefo profilį)?

Juodraštis
.....

(3 taškai)

28.2. Dėl kokių priežasčių pelkė „pučiasi“ (kyla jos paviršius)?

Juodraštis
.....
.....

(1 taškas)

28.3. Remdamiesi A ir B šaltiniais, apibūdinkite reljefą, kuris buvo šioje vietovėje ištirpus ledynui iki Kamanų pelkės susidarymo.

Juodraštis
.....
.....

(1 taškas)

28.4. Kamanų pelkei suteiktas rezervato statusas. Kuo pagrįstas toks sprendimas?

Juodraštis
.....
.....

(1 taškas)

[1] apypelkiu – bagnistym terenem – болотистым местом

29 klausimas. Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atlikite užduotis.

Šaltinis

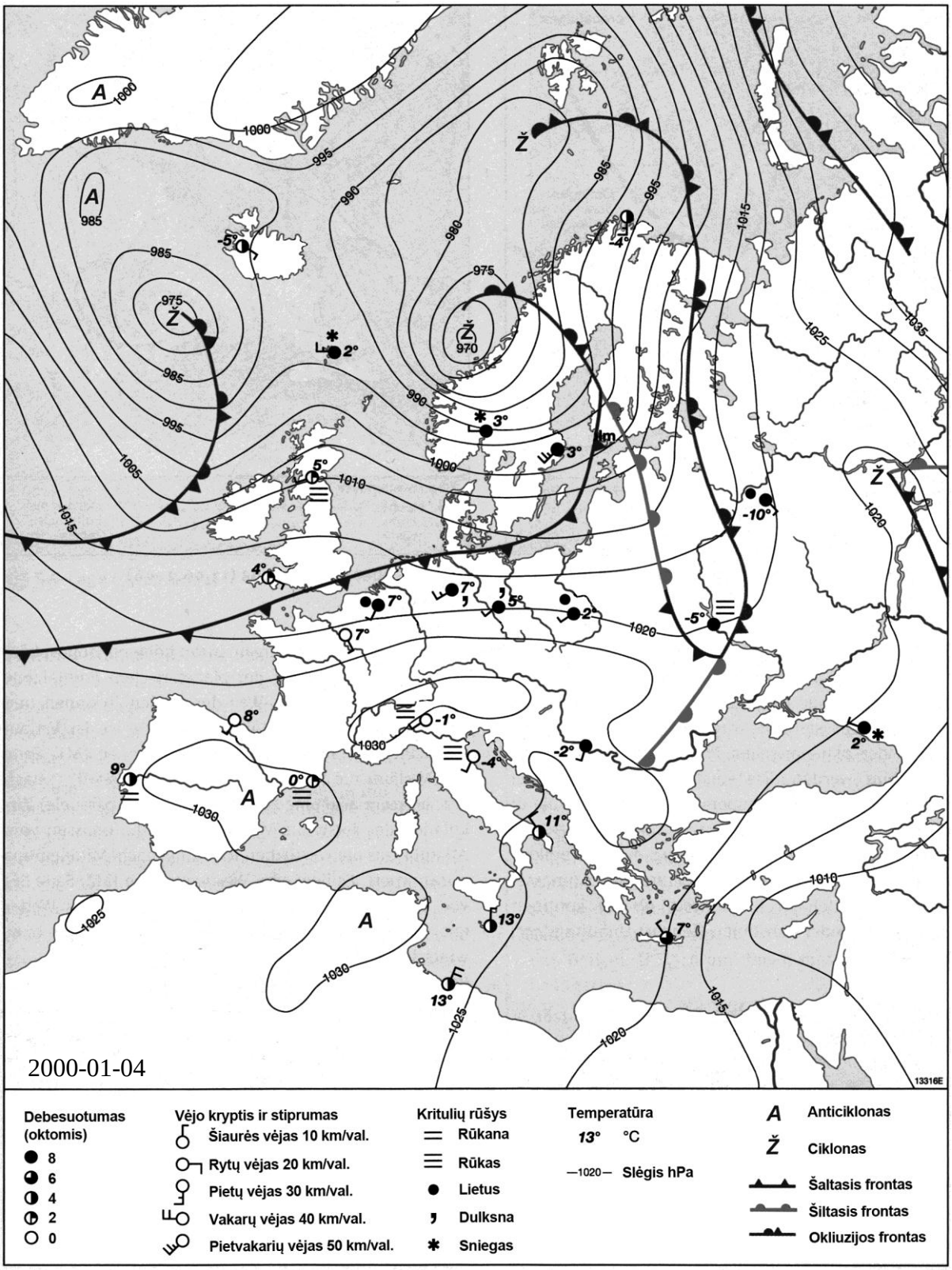

Pagal leid. *S. Oberstufe. „Geographie“. 2008.*

29.1. Apibūdinkite orus (krituliai, vėjo stiprumas, slėgis, oro temperatūra) Skandinavijos ir Viduržemio jūros regione. Paaiškinkite, kodėl jie skiriasi.

Juodraštis

Orai Skandinavijos regione .....

.....

Orai Viduržemio jūros regione .....

.....

Paaiškinimas .....

.....

.....

(3 taškai)

29.2. Kuriame ciklono sektoriuje yra Lietuva?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

29.3. Kaip susidaro okliuzijos frontai? Kokie orų reiškiniai jiems būdingi?

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

29.4. Paaiškinkite, kaip susidaro vidutinių platumų ciklonai. Iš kur jie atkeliauja į Europą?

Juodraštis

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(2 taškai)

29.5. Kuo skiriasi atogrąžų ciklonai nuo vidutinių platumų ciklonų? Nurodykite du skirtumus.

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

30 klausimas. Naudodamiesi šaltiniais (A ir B) bei žiniomis, atlikite užduotis.

A šaltinis

Arkties vandenynas yra mažiausias ir sekliausias iš visų vandenynų, jo paviršinio sluoksnio druskingumas vidutiniškai 3–5 ‰ mažesnis negu Atlanto ir Ramiajame vandenynuose. Pastaruoju metu pasaulio visuomenė susirūpinusi dėl Arkties vandenyno ledo dangos spartaus tirpimo: ledas plonėja, mažėja jo plotai. Mokslininkai tai sieja su pasauliniu klimato atšilimu. Pagal dirbtinių Žemės palydovų gautus duomenis, ledu padengtas plotas 2012 m. rugsėjį, palyginti su to paties mėnesio 1979–2000 m. vidurkiu, buvo net 49 proc. mažesnis (B šaltinis). Ledo dangos tirpimas ir intensyvi ūkinė veikla daro poveikį visai Arkties regiono ekosistemai: vandenys teršiami naftos produktais, pramoninėmis ir cheminėmis atliekomis, keičiasi žinduolių ir paukščių buveinių ribos, mažėja jų populiacijos ir pan. Mokslininkai teigia, kad Arkties ledo tirpimas dar labiau spartina pasaulinį klimato atšilimą.

B šaltinis

Ledo dangos plotai Arkties vandenyne 2012 m. rugsėjo 16 d.

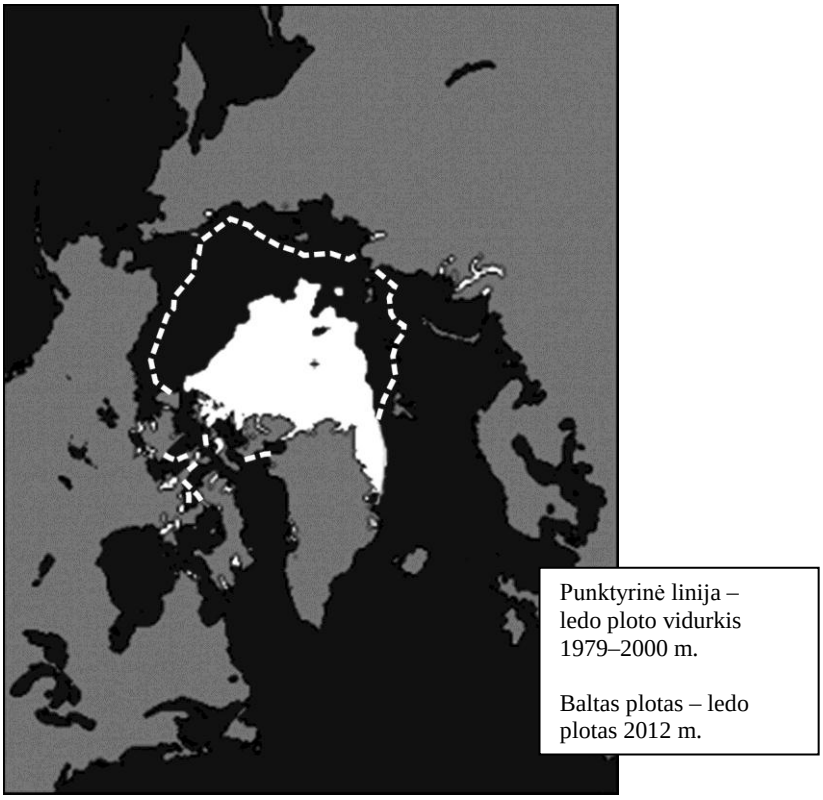

Šaltiniuose pateikti duomenys iš Nacionalinio sniego ir ledo duomenų centro (JAV).

30.1. Apibūdinkite Arkties vandenyno geografinę padėtį.

Juodraštis

.....

.....

(1 taškas)

30.2. Paaiškinkite, kodėl Arkties vandenyno ledo dangos tirpimas dar labiau spartina pasaulinį klimato atšilimą.

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

30.3. Nurodykite **dvi** priežastis, kodėl paviršinio vandens sluoksnio Arkties vandenyne druskingumas mažesnis negu Atlanto ir Ramiajame vandenynuose.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

30.4. Arkties regione gausu iškastinio kuro. Įvardykite dvi tokio kuro rūšis.

Juodraštis

1. ..... 2. .....

(2 taškai)

30.5. Apibūdinkite, kokią įtaką šylantis klimatas daro laivybai Arkties vandenyne.

Juodraštis

.....

.....

(1 taškas)

30.6. Arkties regionas pastaruoju metu tapo vienu iš geopolitinės įtampos židinių. Paaiškinkite, dėl ko čia kyla geopolitinė įtampa.

Juodraštis

.....

.....

.....

.....

(2 taškai)

31 klausimas. Naudodamiesi šaltiniu ir žiniomis, atlikite užduotis.

Šaltinis

Pasaulio vandenyno lygio kilimas 1993–2010 m.

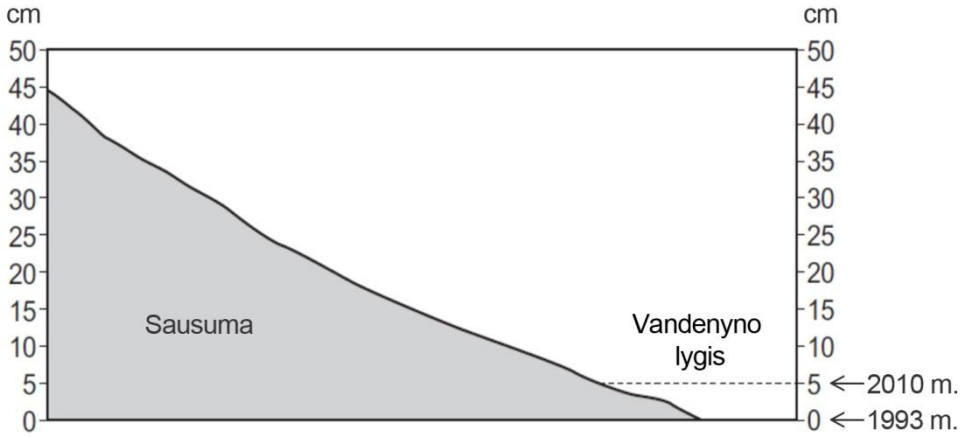

31.1. Prognozuojama, kad dėl šylančio klimato iki 2100 m. vandenyno lygis pakils dar 35 cm. Diagramoje nubrėžkite liniją, žyminčią vandenyno lygį 2100 m.

(1 taškas)

31.2. Kokį poveikį vandenyno lygio kilimas gali turėti pakrantėse esančių šalių ekonomikai ir aplinkai? Nurodykite po du pavyzdžius.

Juodraštis

Ekonomikai .....

.....

.....

Aplinkai .....

.....

.....

(4 taškai)

31.3. Kokio tipo krantams vandenyno lygio kilimas darys **mažiausią** poveikį? Atsakymą pagrįskite.

Juodraštis

Krantų tipas ..... Pagrindimas .....

.....

.....

(2 taškai)

31.4. Paaiškinkite, kaip vertikalieji litosferos plokščių judesiai gali sustiprinti arba susilpninti vandenyno lygio kilimo poveikį krantams.

Juodraštis

.....

.....

.....

(2 taškai)

32 klausimas. Naudodamiesi A ir B šaltiniais bei žiniomis, atlikite užduotis.

A šaltinis

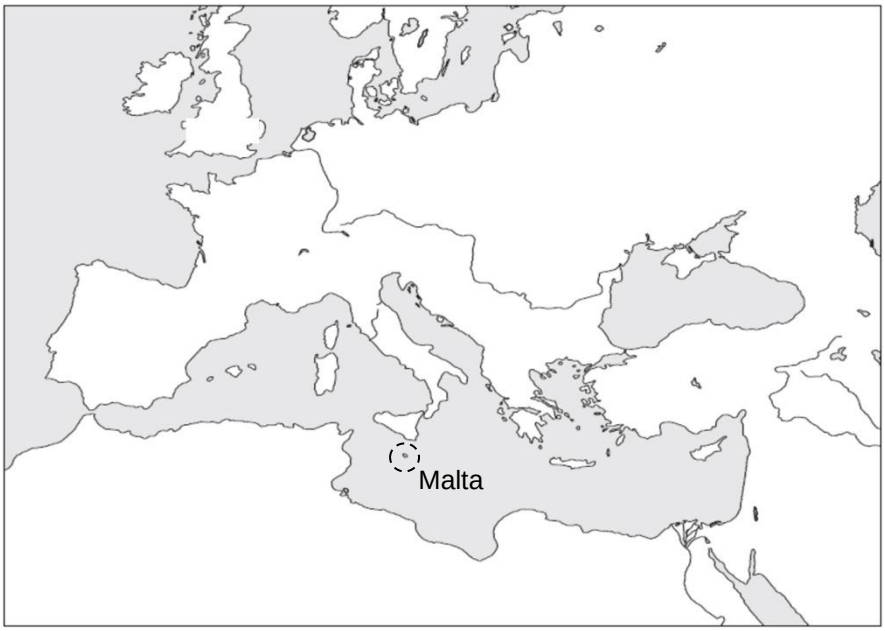

Maltos Respublika išsidėsčiusi penkių salų salyne centrinėje Viduržemio jūros dalyje, į pietus nuo Italijai priklausančios Sicilijos salos, į rytus nuo Tuniso ir į šiaurę nuo Libijos. Malta yra viena mažiausių ir tankiausiai gyvenamų šalių pasaulyje.

Pagal *http://europa.eu*

B šaltinis

[...] Į Maltą dažniausiai patenka pabėgėliai, vykstantys iš Libijos, į kurią plūsta žmonės iš kone visų Afrikos valstybių. Libijoje nesaugomos sienos, todėl į ją keliauja žmonės iš Somalio, Eritrėjos, Nigerijos, Čado, kitų šalių. Pabėgėliai iš Afrikos įvairiais laiveliais plaukia Europos krantų link, dažnai nė nežinodami tikrojo atstumo iki jų. Malta yra pakeliui. Galintieji ją aplenkti tai ir padaro, nes visų tikslas – pasiekti Italijos krantus. Kiti pasiprašo pagalbos Maltoje. Pagal jūrų teisės taisykles jūroje dreifuojantį laivą pastebėję Maltos karinių pajėgų pareigūnai privalo juo plaukiantiesiems, esant reikalui, suteikti pagalbą, palydėti iki savo šalies kranto. Laikydamiesi susitarimų, Maltos pareigūnai seka laivą, dreifuoja kartu tol, kol laive esantys žmonės pasiprašo globos. Kartais tai jiems būna neišvengiama ir keliauninkai atsiduria Maltos pareigūnų globoje.

Laikinas prieglobstis – pabėgėlių centrai. Juose gyvena maždaug po kelis tūkstančius žmonių, daugiausia – jaunų vyrų. Pasirūpinti pabėgėliais net ir turintiems patirties Maltos migracijos specialistams nėra lengva, nes būna, kad vienu metu suplūsta iki tūkstančio žmonių. Centre jie aprūpinami drabužiais, asmens dokumentais, gauna maisto ir pinigų būtiniausioms išlaidoms. Dalis jų ieško būdų išvykti iš šalies, kiti dairosi darbo ar tenkinasi valstybės išmokomis, tad užsibūna ilgiau. Pabėgėliai gal ir norėtų dirbti, bet nėra ko jiems pasiūlyti, dauguma jų nemoka skaityti ir rašyti, tad ką kalbėti apie profesinį pasirengimą. [...]

Pagal *http://www.trysmilijonai.lt*

32.1. Kokie Maltos geopolitinės padėties privalumai ir trūkumai? Nurodykite po du bruožus.

Juodraštis

.....

.....

.....

.....

(4 taškai)

32.2. Laisvas asmenų judėjimas yra pagrindinė teisė, kurią piliečiams užtikrina Europos Sąjunga (ES). Ši teisė įgyvendinama kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę be vidaus sienų. Naikinant vidaus sienas, reikia geriau valdyti Europos Sąjungos išorės sienas ir reguliuoti ne ES piliečių atvykimą bei buvimą, taip pat atsižvelgti į bendrą prieglobsčio ir imigracijos politiką.

Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į klausimus:

Kokios yra pabėgėlių atsiradimo priežastys?

Kodėl Malta pabėgėliams yra tik tarpinė stotelė?

Kokių socialinių problemų sukelia į šalį atvykę pabėgėliai?

Kokių priemonių reikėtų imtis, norint spręsti pabėgėlių problemą? Nurodykite dvi priemones.

Juodraštis

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(5 taškai)

32.3. Ar Lietuvai aktuali pabėgėlių problema? Atsakymą pagrįskite.

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)